

Nemzeti Társalkodó

December 22dik napján 1835.

Székelyekről közlemények.

(folytatás)

XVII.

Bogáthi Menyhárt' 1606beli testamantumának, Udvarhely és Marosszéki székely keresmény jószágairól rendelkező része.

Én Bogáthi Menyhárt várom, az én kegyelmes Istenemnek jóvóltát 's hozzám való kegyelmességét; ez mostani időben is ő szent Felségéhez azon bizodalommal bizom; de meggondolván az embereknek életeket mint járjon, az egészséges embereknek is dolgok mint legyen, én pedig immár fél esztendeje lévén: hogy az Úr Istennek fogságában vagyok, noha kivántatott volna, hogy ilyen nagy dolgomat ilyen későre né hagytam volna, de legyen áldott az Úr Istennek szent neve, most is elmémben semmi fogyatkozás nincsen; annakokáért az mi javaival az Úr Isten engemet méltatlan szolgáját látogatott, azokról teszek ilyen testamentumot.

Elsőbben. Fő testamentariusnak vallom az
Másodikfél-esztendő. 25

én Kegyelmes Uramot; Bocskai Istvánt ő Felségét, Magyarországnak és Erdélynek fejedelmét; kit az Úr Isten sokáig éltesse, és minden dolgaiban is szerencsés előmenetelt adjon. Annak utána vallom: az Nagyságos Kathai Mihály Uramot, Urunk' ő Felsége' fő cancellariusát; Haller Gábor, Uramot; Imrefi János Uramot; Vas Ferencz Uramot; Angyalosi Jánost, ő Felsége' itélőmesterét; és Petrityévit Horváth János Uramot, atyámsiát.

Az mi Kegyelmes Urunknak fejedelmünknek hagyok egy toll mellé való függőt, rubinttal rakottat; cancellarius Uramnak hagyok egy köves nyakbavetőt, nolia nem új; Haller Gábor Uramnak egy öreg aranyos kupát; Imrefi János Uramnak is egy aranyos kupát.

Énnékem minden nemü marhám: magam keresményem. Atyámtól, anyámtól maradtal: más töltözött. Disponálok azért először az én szerelmes Atyámfia: az Nagyságos Losonczy Bánffi Margith' állapotja felől. Pénzen vött jószágom egyik B. . . . hozzá tartozókkal. — — — —

Harmadik jószágom Galambfalva, hozzá tartozó portiókkal, ugy mint: Betfalvi, Kis Galambfalvi, Décsfalvi, Agyagfalvi, Mátyusfalvi, Magyarósi, Kadicsfalvi, Dobófalvi portiókkal, kik Udvarhely-székben vagy-

nak; Széken kívül is la vagyon, ki eszem-
be nem jutna most. — — — — —

Ezeket hagyom minden hozzá tartozó
hasznokkal az én megnevezett szerelmes A-
tyámfiának Bánffi Margith asszonynak.

Mosoni rész jószágomat, mely Ma-
ros-széken vagyon, úgy hagyom: hogy
meddig az én nevemet viseli az én szerelmes
Atyámfia 18), addig birja; ha nevemet meg-
változtatja, azután adja húgomnak, Va
Ferencznének.

Immár térek atyámfiaira, barátimra.
Nyárádtőn, Maros-széken szép részem
vagyom pénzen vött. Minthogy Zsúki Pál
Uram sok üdőtől fogva mellettem volt; adós
is vagyok néki: azt az Nyárádtői része-
met hagyom az én atyámfiának, Zsúki
Pálnak.

Könyörgök az én Kegyelmes Uramnak
azon: hogy ezen feljül megirt dispositiomot
ő Felsege mindenekben hagyja helyén, és
kegyelmesen confirmálja. Az fenn megneve-
zett bizodalmas uraimot, barátimot, atyám-
fiait kénszerítem az Istenre: hogy az én sze-
relmes Atyámfiának legyenek minden gond-
viseléssel és óltalommal; kinek ő Kegyelmek

18) Tudniillik: Bánffi Margith, ki a' felesége
volt.

az özvegyeknek és árváknak kegyes gondviselő Istenétől vegyék jutalmát. Datum in castello Radnót. Vigesima nona die Martii, anno Domini millesimo sexcentesimo sexto.

Bogáthi Menyhárt, maga keze írása m. pr. 19).

XVIII.

Bethlen Gábor fejedelem' 1623beli parancsolatja Udvarhely-szék Rendeihez.

Gabriel, Dei gratia sacri Romani Imperii et Transylvaniae princeps, partium regni Hungariae dominus, Siculorum comes, ac Oppuliae Ratiboriaeque dux etc. Fidelibus nostris, magnifico, generosis, egregiis, nobilibus, agilibus, Supremo et Vice Capitaneis, Jüdicibusque Regiis; Item Primoribus Potioribus, Prinsipibus, Peditibusque Pixidariis, ac Universitati Libertinorum Siculorum sedis siculicalis Udvarhely; cunctis etiam aliis, quorum videlicet interest seu intererit, modernis et futuris quoque pro tempore constituen. praesentes nostras visuris, nobis dilectis salutem et gratiam nostram! Mivel minden városainknak az mű biradalmunkban bizonyos immunitások privilegiumok és rendtartások vagyon, melyet boldog emlékezetü keresztyén fejedelmek, praedecessoraink az unio és szép egyeség' s békesség' megmaradásáért conferálta-

19) Az eredeti levél találtatik Budán, a' magyar királyi udvari Kamara' levéltárában.

nak eleitől fogva; mint más fejedelmi méltóságunk és kegyelmes dispositionk szerént ez elmúlt napokban, ad humillimam demissamque iudicis juratorumque ac universorum inhabitatorum oppidi nostri siculicalis Udvarhely supplicationem ex benigna collatione nostra bizonyos immunitásokat aliis litteris nostris privilegialibus 20), kegyelmességünkben conferáltunk, melynek megtartásánoha minden Rendektől de kiváltképpen a' Tisztviselőktől szükségesképpen kívántatik; bagyjuk azért 's parancsoljuk is Hűségteknek: hogy az megnevezett Udvarhely városában lakó Híveinknek adott privilegiumokat, tam in toto, quam in omni parte, megtartsa Hűségtek és egyebekkel is megtartassa a' mi kegyelmes collationk szerént, hogy így immunitásokkal libere secure et pacifice élhessenek successivis semper temporibus, és hogy más többször ezen dologról meg ne találtassunk, ki miatt Hűségtek is nehézségünket ne végye. Secus non facturi. Praesentibus perlectis, exhibenti restituitis. Datum in civitate nostra Alba Julia. Die ultima mensis Maji, anno Domini 1623.

Gabriel m. pr.

Gregorius Ormánczy
Secretar. m.pr. 21).

20) Az itt említett kiváltságos levél költ az Udvarhelyi várban, 1623ban, Januariusnak 3dik napján.

21) Az erdélyi királyi Táblának 1781ben Május' 30-

XIX.

*Maros Vásárhely' Tandcsa's Közönsége
1662ben I. Apafi Mihály fejedelemhez.*

Illustrissime ac Celsissime Princeps, Domine Domine nobis semper Clementissime, fidelium perpetuorumque servitiorum nostrorum in gratiam Vestrae Celsitudinis humilimam semper oblationem.

Az szent Isten Nagyságodnak életét sok boldog napoknak látásával megáldván, terjeszse regimenjét szegény hazánk' békességes megmaradására sok esztendőkre szerencsésen és boldogul, szíből kívánjuk.

Kegyelmes Urunk, Méltóságos Fejedelmünk! Nem régen Haller Gábor uram ő Nagysága nekünk küldött írása által intimáltatott mi nekünk: hogy tekintvén az Nagyságod' szegény hazánk'nak felette igen megbontakozott gyenge békességének helyben való állítására nézendő sok rendbeli szükségait, melyek hogy Nagyságodtól jobb móddal megorvasoltathatnának, ne difficultálnánk az Nagyságod' tárházába bizonyos számu tallérokat ország' szükségére administrálni, melyeknek administratiojok nem fogna hejában lenni; ő Nagysága' intimatiojának mik is engedvén, és Nagyságodhoz ebben is alázatos engedelmeskedésünket akarván megmutatni; noha

---

kán Maros Vásárhelyt költ transumtumából. Az eredeti levelet személyesei által előmutatva, transumaltatta maga Sz. Udvarhely városa.

az rettenetes szorongatásokban mint maradtunk légyen, csak az egy élő Isten tudja; Nagyságod is tudhatja. Mindazonáltal, Kegyelmes Urunk, noha magunk annak praesentalására elégségesek nem lévén, még is másokhoz folyamodván, az Urnak ő Nagyságának tött promissionk szerint az minék szerint tehattuk, ugy mint thalleros numero 1000, azt Nagyságodnak az levelünk' praesentaló hecsületes anyáknfiától el is küldöttük. Nagyságodnak mint Kegyelmes Urunknak alázatónon könyörgünk: hogy tekintvén ennyi sok izben rajtunk forgott romlásunkat, méltóztassék ez vékony alázas kedveskedésünket kegyelmesen venni, és azzal bene contentus lenni. Industrialkodunk azon: hogy ez után is Nagyságodhoz való kötelességünk szerint, minden időben Nagyságodhoz való alázas engedelmeskedésünket fenntartván: több igaz tökéletes hívei' számok közé számláltathassunk; mík is az Nagyságod' hozzánk alázas híveihez mutatandó fejedelmi kegyelmességét alázas engedelmeskedésünkkel megszolgálhassuk mint Kegyelmes Urunknak.

Ezt is nem akarván posthabealunk, hogy Nagyságodot köztünk folyó hírek felől ne tudósítanók. Kegyelmes Urunk, bizonyos követeteinket bocsátván Besztercze felé és Szamos Ujvár felé, tovább nem mehettenek Széknél az Németektől; ott is nem sokban mult, hogy kézben nem estek. Azt mondják hogy Németek őrzik az sóaknákat. Ébeni István uramot és Székely István u-

ramot Szamos Ujvárbau; Bethlen Farkas és Elek uraimékat, Bánffi Diénes, Thorma János és István uraimékat pedig Bethlenben hallották lenni. Ezen kül Kegyelmes Urunk, semmi bizonyos hirt nem hoztak; ha mi bizonyos hirt érthetünk, Nagyságodnak értésére adni el nem múlatjuk. In reliquo Eandem Celsitudinem Vestram bene valere desideramus. Datum in civitate M. Vásárhely. Die 27 februarii, anno 1662.

Ejusd. Celsinis Vestrae

humiles, fideles,
perpetuique servitores

P. S. Klms Urunk! mostan Kolozsvárra is lévén emberünk, ha mi bizonyos hirrel megjöven, Nagyságodnak értésére adni el nem múlatjuk.

Franciscus Kovács,
coeterique jurati cives
ac universi senatores
civitatis Maros Vásárhely m. pr. 22).

XX.

Maros Vásárhely' Tanácsa's Közönsége 1662ben 1. Apafi Mihály fejedelemhez.

Illustrissime ac Celsissime Princeps, Do-

22) Az eredeti levélből.

mine Domine nobis semper Clementissime,
 fidelium perpetuorumque servitorum nostro-
 rum in gratiam Vestrae Celsitudinis humilli-
 mam semper oblationem.

Az szent Isten Nagyságodat sok jó sze-
 rencsés napokkal látogassa-meg szívünk sze-
 rént kívánjuk.

Kegyelmes Urunk, Méltóságos Fejedel-
 münk! Kénszerítetünk nagy szübeli fájdalom-
 mal Nagyságodnak mint Kegyelmes Urunk-
 nak alázatosan jelentenünk: hogy több meg-
 bántódásink felett az estve, nyolcz órakor
 tájban, az török vitézek' gondviseletlenségek
 miatt városunkban tűz támadván, két sor
 uczának egyik része megégett, nem kicsin
 szomoruságunkra; 's ha az Isten az szelet
 meg ne fordítsa: talám egy ház sem mara-
 dott volna; 's féltő Kegyelmes Urunk: ha
 még tovább is rajtunk laknak, ne talántám
 az megmaradott része is porrá és hamuvá ne
 tétetődjék. Minekokáért Nagyságodnak mint
 Kegyelmes Urunknak alázatosan könyörgünk:
 méltóztassék ez rettenetes romlásunkat ke-
 gyelmesen megtekéntvén, ez bajos ügyünket
 fejedelmi kegyelmességéből megorvasolni, és
 ez hatalmas nemzetet rólunk elfordítani. Mely
 mí hozzánk, alázatos híveihez megmútatandó
 fejedelmi kegyelmességét Nagyságodnak
 mint Kegyelmes Urunknak alázatos engedelmességgel megszolgáljuk. In reliquo Illustris-
 simam Celsitudinem Vestram bene valere de-

sideramus. Datum in Maros Vásárhely. Die 14 mart. 1662.

Ejusdem Celsitudinis Vestrae fideles humiles perpetuique servitores

Franciscus Kovács,
coeterique jurati cives, az universis-senatores civitatis Maros Vásárhely m. p. 23).

XXI.

Kálnaki Sámuel 1694ben, II. Apafi Mihály választott fejedelemhez; tatárdúlásról.

Méltóságos 24) — — — —

15. praesentis Felső Csíkban az kegyetlen pog — — — —
 patrált irruptio ugy hiszem Nagyságodnak
 eddig — — — stantiis értésire vagyon;
 mindazonáltal én is Nagyságodhoz — — —
 — — — lességemnek megakarván felelni,
 nem akartam elmúlatni 'hogy — — —
 alázatos levelem által ne tudósítsam: noha
 Istennek kemény' iteleti — — — az
 mint bizonyoson connumeralták, ezer számu
 emberek' rablásával és veszedelmivel sír-
 ralmas casus történt; egy néhány faluk elég-
 tenek; marhájok is oda vagyon; mind azon-
 által azon jó Istennek kegyelmiből az po-

23) Az eredeti levélből.

24) Ezen szó után a' levél szegeleto el lévén szakadva's veszve, némely szavak nem közöltethetnek.

gány Tatárok ezen prédával sietve visszaterének. Jó hajnalban történnén az irruptio, ugyan azon napon délben az havasba Molduva felé recipiálták magokat. Csíki atyánkfiai is olyan repentinus casusban üzték; apró lábas elprédált marhákat tőlök dícséretesen visszanyervén. Mostan pedig az mint bizonyos relatiokból értjük: itt Háromszék felől való Moldova' széliben, tíz vagy nyolcz ezer számu Tatárok vagynak táborban, innen mí hozzánk egy napi járó földnyire Völcsög és Gorzafalva nevü falukban, két darabokba osztván magokat. Az mint kémjeink hozzák: ezen táborból voltak válogatva azok az Tatárok is, kik Csíkban prédálást tettek. Ha valami akadályt Isten elejekben nem vét, olyan szándékkal vagynak: hogy erre mí hozzánk Háromszékre az ojtózi passuson irrumpáljanak; bizonyoson olyan közel is vagynak, hogy téli nap is egy nap onnanide jöhetni lassan járva is. Mú is itt az Székben az ő Felsége' itt lévő öt compania lovas vitézivel conjungalván viritim magunkat: itt az szélyben éjjel nappal szorgalmatos vigyázásban vagyunk; egyébiránt attól nem félhetünk, hogy az egész országot (ha szintén irrumpálhatnának is) penetrálhatnák, hanem itt az szélyben kegyetlen természetek szerint való pusztitást tevén, prédával jól megrakodva, ismét vissza száguldjanak; melynek resistalni tehetségünk szerint készen vagyunk. Most újabban hiteles kémjeink vagynak oda bé, 's ha va-

lami félelmes hirt hoznak: Nagyságodat új-
 jabban tudósítani el nem múlatom. Ajánlom
 Istennek oltalmába Nagyságodat, és maradok

Nagyságod' alázatos híve, szolgája
 Kézdi Vásárhely
 15 Febr. 1694

Kálnaki Sámuel m. pr. 25).

XXII.

*Kálnaki Sámuel 1694ben II. Apafi Mi-
 hály választott fejedelemehez; ismét tatár-
 dúlásról.*

Méltóságos Fejedelem,
 Kegyelmes Uram!

Alázatos levelem által Nagyságodat tu-
 dósítottam vala, mely nagy romlást és ke-
 serves rablást követett-el az pogány Tatar
 13. Csíkban; melylyel nem elégedvén-
 meg: ismét 15 nappal 8 órakor azon pas-
 suson bécsapott, 's tegnap délig minden ke-
 gyetlenségit elkövette. Itt is nem messze Só-
 falvánál egy napi járó földre nagy tatár-
 tábor áll. Istent segítségül híván, 's már
 Truchses generál is érkezővén: minden ú-
 takat elkövetünk édes Hazánk' oltalmára;
 melyre Isten ő Felsege Nagyságodat éltesse.

El nem múlatom Nagyságodat gyakran
 tudósítani; kivált: ha Nagyságod méltózta-

tik maga katonájit küldeni. Nagyságodhoz tartozó igaz kötelességem szerint megakarom bizonyítani: hogy vagyok és maradok életemig

Nagyságodnak alázatos
híve, szolgája

Szent Lélek

Die 17 Febr. 1694

Kálnaki Sámuel m. pr. 26).

közli

Nagy Ajtai Kovács István.

M e n d i z a b a l.

Ez a' férjfi ma legáltalánosban foglalkodtatja a' közfigyelmet, és egy felől mint más felől a' legtűlságosb ítéleteknek van kitéve. Dicsérőit vagy gyalázóit igazolja-e a' jövőndő, kétes; addig is tekintsünk vissza elhalt pályájára, melynek becsületessége legalább szándékai tisztaságát bizonyítja, ha szinte patriotai terveit a' következés nem létesitné is.

Don Juan Alvarez y Mendizabal Cadixban születék 1790ben. Szüléi, gibráltári zsidók, posztó raktárral bírának Cadixban. Mendizabal eleinte hadi administrationál lépék hivatalba, 's a' függetlenségi háboru végével had-biztos vala. Az 1814ki békekötés-

---

26) Az eredeti levelből.

kor Beltran de Lis pénzváltó házában kapadolgott, 's hűsége és értelmessége által nem sokára azt érdemlé, hogy ura segéd társulvévé maga mellé. Ezen álladalmában bizaték réa az eleség szállítás a' Léon szigetében 1819ben egybegyűlő Ámérikába menendő hadsereg számára. Ő vala az 1820li revolutio találója 's lelke. Ő okozá a' de las Cabezas de San Juan mozdulást*) 's tolá színre Quiroga zászló-alj vezért és Riego kapitányt. Az 1823ki restauratio után Angliába vonúla 's bizonyos spanyol hitelezők ügye bizaték kezére, kiknek, kevés évek alatt, egy nagy pert nyere-meg a' londoni Kingsbench előtt VII Ferdinánd és Machado consul ellen. Az 1830ki revolutiokor annyiba hagyá a' kereskedési ügybajokat, 's Franciaországba jöve a' spanyol kivándorlottak mozdulását igazgatni. Itt némely francziák által állított segedelmező biztossággal viszonyba jöven, reménnyel és béketűrèssel egyszersmind tele felváltólag zabolázá 's biztatá az öveinek tántorgó bátorságát, 's a' spanyolok barátjaiban ottan ottan hanyatló bizodalmat ujra lelkesité. Majd mindent a' mivel bira (mint egy 400,000 frankot) nagy lelküleg a' novemberi vállalatnak**) áldozá. Ezen vállalat

*) Az Ámérikába az elszakadt gyarmatok ellen indítandó katonaság rendeltetésével megelegetlen lévén ezek közt hinteték-el az ellenszegülés magva, és jan. 1sőjén 1820ban ezek közül kiáltá-ki négy zászlóalj Riego vezèrlése alatt San Juan-ban az 1812ki constitutiót.

*) Gunea, Plasencia, Milans, Miranda, San Mi-

sorsa tudva van. A' francia kormány parancsára a' szélekre felosztott spanyol kívándorlottak, rendelést kapának a' francia földön maradni, 's azon kevesek, kik a' Spanyolországba beütést vezér, terv, irányzat nélkül kockáztatták, baj nélkül elszélesztének. Mendizabal megcsalva, megbuktatva Londonba visszatérek hogy dolgait rendbeszedje, de ott adósságért fogságba tevék. Bátorsága, béketűrése, zavarhatlan, táutoríthatatlan bizodalma a' jövendőbe, nem hagyák-el. A' towerben gondolá 's kezdé-el a' don Pedro portugáli vállalatát! Azt mondá barátainak, hogy Portugálon által küldi-bé a' revolutiot Spanyolországba. A' londoni tower fenekéből, hól hitelezőji ki nem elégíthetése lánczolva tartá, kiállitá ezen vállalat hajóit, katonákat gyűjte 's öltöztete, kölcsönöket veve-fel, összegyűjté a' hajós és katona serget Belle-Isle-nél; 's végre ön maga megszabadulva, kalauza vala Oporto elfoglalásának, mely eldöntő tett gondolatja az ő eszében támada. Az egész vállalat az ő mindég ébren lévő 's a' környületeket helyésen tekinteni tudó szemei előtt folya. Végre az ő agyában születék az algarvei vállalat is, melyet a' tábornagyok daczára végrehajtata, 's a' mely Lisszabont don Pedro kezébe adá; ezt elérve Portugal politikai 's financia ügyel, Garses, Jauregui, Chapalangara, Espinosa, Pinto, Petron Lopez Banos sat. mindenek felett pedig Mina valának a' számúzótt patrioták, kik 1830-ban az akkor még kétes lábón álló juliusi kormány titkos kedvezésével az említet vállalatot megkísértek.

gyeit rendbe szedvén egyszerre, szép hitelt 's nyugalmat ada az országnak.

Azolta Mendizabal ön hazájának hasonló szolgálatot tenni hívaték-meg. Ő, ki Angliában gazdagúl becsültetve élhet vala, Spanyolországnak szentelé magát 's még az első miniszteri fizetést sem akarja elfogadni. Egyszerű, szerény ember, egyenes és igazságos, találmányossága 's munkássága hihetetlen, termékeny képző erejét a' bal sors még nevelte, 's a' nagy ügyekben forgás és Anglia országos embereiveli társalkodás annak jó irányzatot adának; minden felekezet-től becsültetik, alaposon ismeri a' legkitetsőbb kivándorlottaknak, kiknek ma béfo-lyásuk van Spanyolországban, characterét 's gondolkodása módját; ezekért úgy látszik, lehet bizodalom hozzá, 's remény a' jó ki-menethez. Mendizabal nem fog megcsalni senkit, ő soha sem lesz szerszám egyik felekezet cselszöveteinek is; ha ő megteheti Spanyolországért, mit Portugálért tett, ha azon tartománynak egyességet, hitelt ad, akkor teljesítettnek fogja hinni a' magára vett köteleztetést, 's akkor könnyen át engedi másoknak azon polczot, hová sem nagyra vágyás sem haszónérdek nem hívá. A' mostani francia ministerium viszonyai nem lesznek vele sem oly szorosak, sem oly ellenségesek mint sokan gondolják, 's a' cselszövők, kiktől körül van vétetve, hasztalan fáradoznak őt más pályára téríteni, mint a' melyet magának kijelelt.